

فساد سیاسی



فسادها

- رشوه‌خواری • دوست‌گماری • دزدسالاری • اقتصاددانی فساد (en) • تقلب انتخاباتی • اختلاس به صورت قانونی (en) • خویشاوندسالاری • زیرسبیلی (en) • زرسالاری • رسوایی سیاسی

فساد در کشورهای جهان

اروپا

- آلبانی • ارمنستان • بلژیک • بوسنی • دانمارک • فنلاند • فرانسه • آلمان • کرواسی • ایسلند • جمهوری چک • گرجستان • یونان • ایرلند • ایتالیا • کوزوو • لتونی • لیتوانی • لوکزامبورگ • مقدونیه • مالدیو • مونته‌نگرو • هلند • پرتغال • رومانی • صربستان • اسلواکی • اسلونی • اسپانیا • سوئد • سوئیس • اوکراین

آسیا

- جمهوری آذربایجان • افغانستان • بحرین • بنگلادش • کامبوج • چین • هند • اندونزی • ایران - ایران (۱۳۹۲-۱۳۸۴) • عراق • اردن • کویت • گرجستان • مالزی • کره شمالی • پاکستان • فیلیپین • کره جنوبی • سریلانکا • تایلند • ازبکستان • ویتنام

آفریقا

- آنگولا • بوتسوانا • کامرون • جمهوری دموکراتیک کنگو • مصر • غنا • کنیا • لیبیا • موریس • مراکش • نیجریه • سنگال • سومالی • آفریقای جنوبی • تانزانیا • تونس • اوگاندا • زامبیا • زیمبابوه

آمریکای شمالی

- کانادا • مکزیک • نیگوروئه • آمریکا • کوبا

آمریکای جنوبی

- آرژانتین • برزیل • شیلی • کلمبیا • پاراگوئه • پرو • ونزوئلا

استرالیا و اقیانوسیه

- فساد در استرالیا • زلاند نو • پاپوا گینه نو

کشورهای درگسترهٔ بیش از یک قاره

- روسیه • ترکیه

فساد یک مشکل جدی در ایران است، که غالباً در سیستم حکومت گسترده و دامنه‌دار است.^{[۱][۲][۳][۴][۵]} از دیدگاه سازمان شفافیت بین‌الملل، جمهوری اسلامی ایران از نظر فساد داخلی در زمره فاسدترین کشورهای جهان قرار دارد.^[۶] مطالعه‌ای که به سفارش فرهنگستان علوم، با سرپرستی فرامرز رفیع پور صورت گرفت که به روشنی نشان داد، برآوردهای سازمان شفافیت بین‌الملل بسیار سهل‌گیرانه و خوشبینانه بوده‌است و فساد اقتصادی در ایران، بسیار بیش از آن چیزی است که آن سازمان اعلام کرده بود.^[۷]

نظام اداری ایران در دوران جمهوری اسلامی فاسدتر گشته‌است.^[۸] فساد در این دوران ابعادی بی‌سابقه پیدا کرده و اخلاق اجتماعی به‌طور وسیع ضربه خورده و موجب شده بی‌عدالتی و فقر افزایش یابد.^[۸] این فساد به همراه اجحافات و زورگویی اداری و نبود راستگویی موجب تباهی منافع عمومی شده‌است.^[۸] مسخ معیارهای حرفه‌ای و پایمال نمودن منافع مردم و نفی لیاقت‌ها و مسلط بودن منافع ایدئولوژیک و دفاع از منافع و امتیازات گروه‌های اجتماعی و اداری خاص از ویژگی‌های این فساد است.^[۸]

به گزارش سازمان شفافیت بین‌الملل، طبقهٔ متوسط ایران در زمینه فساد از ۱۴۶ تا ۱۸۰ کشور، در سال ۲۰۱۹، رتبه ۱۸۰ را به دست آورد.

به گزارش سازمان سنجش بیستمین رتبه جمهوری اسلامی ایران در زمینه فساد ۱۱۶ از ۱۸۰ کشور در سال ۱۳۹۶ میرسد ارزیابی شده.^[۹]

دقیقاً اختلال در نسبت بین حقیقت و عدالت است که باعث می‌شود جامعه ایران در نهاد سازی و سیستم سازی مشکل پیدا کند و فساد اقتصادی از آن منتج گردد.^[۱۰]

همچنین امتیاز فساد در ایران در سال ۲۰۱۸ ۲۸ از ۱۰۰ می‌باشد که به نسبت سالهای قبل این کمترین نمره محسوب می‌شود.

فساد یک امر سیاسی است و کنترل آن هم یک امر سیاسی است لذا نیازمند اراده سیاسی است. اما برای بررسی دلیل اینکه چرا فساد در ایران کنترل نمی‌شود باید به کارکردهای تصمیمات اساسی و ساختاری در ایران اشاره کرد.^[۱۱] در ایران مقررات زدایی به عنوان یکی از راه‌ها برای جلوگیری از فساد توصیه شده‌است. مبارزه با فساد با تصویب قوانین جدید حاصل نخواهد شد. برعکس لازم است قوانین حمایتی که فساد می‌زاینده برداشته شود. کاهش دادن اصطکاک مردم با سیستم دولتی و بروکراسی فاسد می‌تواند باعث افزایش رضایتمندی مردم شود. برای مبارزه با فساد در ایران عزم راسخ، محاسبه دقیق و اجرای قاطع نیاز است.

محتویات

میزان فساد

پیشینه

شرایط خاص ایران

فساد در بخشهای مختلف کشور

فساد در قانونگذاری

دولت‌ها

شوراها و شهرداری‌ها

بانک‌ها

خودروسازان

بخش شبه دولتی

بخش خصوصی

در نمایندگان مجلس

در قوه قضائیه

در روحانیت

فهرست نام‌های برخی از متهمان به فساد اقتصادی

فساد ساختاری

اثرات فساد

راهکارهای مبارزه با فساد

جستارهای وابسته

پانویس

میزان فساد

فساد سازمان‌یافته در ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷ به تدریج به عمق خود تعریف بخشیده‌است و چنان در زیر پوست حاکمان جاخوش کرده‌است که دیگر نمی‌توانند هویت خود را از آن متمایز نمایند.^[۱۲] امروزه فساد اداری در کشور ایران تنها به رشوه و زیرمیزی در ادارات محدود نمی‌شود، بلکه این فساد اکنون در تار و پود برخی دستگاه اداری درهم تنیده و به اصلی غیرقابل اجتناب در این دستگاه‌ها تبدیل شده‌است؛ و افراد با توسل به این موضوع، پله‌های ترقی را طی می‌کنند.^[۱۳]

فساد در ایران نهادینه شده‌است.^[۱۴] در ایران اراده جدی برای مقابله با فساد وجود ندارد و فساد در این کشور ساختاری شده‌است.^[۱۵] احمد توکلی، کارشناس اقتصادی مجلس شورای اسلامی معتقد است که حکومت جمهوری اسلامی ایران به مرحله فساد سیستماتیک رسیده‌است.^[۱۶] به عقیده محمود صادقی، نماینده مردم تهران و رئیس «فراکسیون شفاف‌سازی و سالم‌سازی اقتصادی و انضباط مالی» در مجلس دهم، پس از گذشت ۳۸ سال از انقلاب ایران وضع این کشور بدتر از حکومت شاهنشاهی درمبارزه با فساد است؛ در حالی که بنا بود جمهوری اسلامی با فساد مبارزه کند.^[۱۷] سازمان شفافیت بین‌الملل در گزارش سال ۲۰۱۸ خود ایران را از نظر گسترش فساد مالی در جایگاه ۱۳۸ در میان ۱۸۰ کشور قرار داد؛ که بدترین رتبه ایران در سالهای اخیر است.^[۱۸]

پیشینه

فساد در ایران تقریباً از زمان ایجاد سازمان‌های نوین دولتی، و حتی پیش از آن وجود داشته‌است.^[۱۹]

سرجان ملک می‌نویسد: سلاطین ایران به انواع و انحاء دیگر رعیت را در معرض ظلم و تعدی آورده، بهر اسمی از ایشان گرفته‌اند.^[۲۰]

جوزف آپتون می‌نویسد: «در واقع اختلاس تا آنجا ننگ و عار به حساب می‌آمد که اگر کسی از فرصتهای بدست آمده برای اختلاس استفاده نمی‌کرد احمق نامیده می‌شد.»^[۲۰]

عباس میلانی معتقد است یکی از پایه‌های اصلی نارضایتی‌های مردم که منجر به انقلاب ۵۷ ایران شد، فساد مالی در میان قدرتمندان بود.^[۲۱]

بنظر می‌رسد وعده حکومت اسلامی برای ریشه‌کنی فساد از جمله عواملی بود که باعث اقبال بخشی از جامعه نسبت به انقلاب شد.^[۱۹]

شرایط خاص ایران

نظریه کارآمدی فساد

با پایان دهه اول انقلاب ۵۷ ایران و پس از جنگ هشت ساله، تفکری بر دولتمردان ایران حاکم شده بود که می‌گفتند فساد اقتصادی بد نیست و فساد روغن چرخ توسعه است لذا نباید خیلی هم با فساد مبارزه کرد. آن دولتمردان معتقد بودند که فساد می‌تواند موجبات توسعه اقتصادی در کشور را فراهم آورد، و اگر فساد بتواند باعث توسعه کشور شود باید از آن حمایت کرد.^[۲۲] در همان زمان به نقل از یکی از مسوولان نهادهای عمومی گفته می‌شد که هر اقدامی در ایران شدنی است و تنها نرخ انجام آن متفاوت است.^[۲۲] این اظهارنظر، بدان معنی بود که دقیقاً از همان زمان مسیر فسادهای اقتصادی گسترش رسمی یافت.^[۲۲]

فرهنگ فساد

وقتی فساد به یک فرهنگ تبدیل شود، کسی دیگر فکر نمی‌کند که کارش غلط است؛ زیرا از یک طرف او می‌بیند که همه همین‌طور رفتار می‌کنند و از طرف دیگر از او نیز انتظار دارند که او نیز آن‌گونه رفتار کند. یک، از متغیرهای که

باید در ایران سنجیده شود، میزان فرهنگ فساد است.^[۲۰] «آدم زرنگ» در فرهنگ ایران کسی است که صف نمی‌ایستد و مالیات نمی‌دهد.^[۲۳]

فساد و فقر

فساد سیاسی باعث می‌شود تجمل‌گرایی، تبدیل به قاعده‌ای عمومی و اجتماعی شود و رواج تجمل‌گرایی خصوصاً در بین مسئولان، فقری را در بین مردم ایجاد می‌کند به نام فقر احساسی؛ یعنی اینکه خود فرد ممکن است فقیر نباشد ولی خود را با کسانی الگو می‌داند مقایسه می‌کند و اگر کمتر باشد، احساس فقر می‌کند. احساس فقر خطرناک‌تر از فقر واقعی است. فقیران واقعی ممکن است کم باشند، اما کسانی که فقیر احساسی هستند، بسیار زیاد هستند. با شیوع این نوع از فقر منابع کشور به سمت تهیه کالای لوکس خواهد رفت و تولید نسبی کالای ضروری کم می‌شود و قیمت‌ها بالا می‌رود و باز هم فقر بالا می‌رود.^[۲۴] از احساس فقر و فلاکت به عنوان پاشنه آشیل دولت روحانی نام برده شده است.^[۲۵]

فساد و ساختار دینی

تقدس، عاملی است که مانع سؤال و بررسی می‌شود. ایرانیان از سال‌ها پیش راه مسکوت گذاشتن بررسی و حقیقت‌یابی را به خوبی یافته بودند. در نظام جمهوری اسلامی ایران، تقدس با فساد مرتبط بوده است. پس از انقلاب ۱۳۵۷ ایران، اصلاح‌طلبان و اصول‌گرایان از این تقدس و عدم پاسخگویی همراه آن بهره بسیار برده‌اند، و رسانه‌ها به عنوان رکن چهارم دموکراسی به جای بررسی و پیگیری، به استحکام فساد کمک کرده‌اند.^[۲۶]

فساد و نئولیبرالیسم

برخی از اقتصاددانان نئولیبرالیسم در ایران را ریشه فساد اقتصادی در این کشور می‌دانند.^[۲۷] در اثر سیاست‌های تعدیل ساختاری و با تغییر نگاه به جامعه و اقتصاد، فردگرایی مبتذلی حاکم شد که کل سرمایه اجتماعی انباشته شده در دهه نخست انقلاب را به سرعت نابود کرد و به فنا داد؛ سرمایه اجتماعی که برایش هزینه گزافی پرداخت شده بود و صدها هزار کشته، بخشی از هزینه‌های شکل‌گیری سرمایه اجتماعی دهه اول انقلاب ایران بود؛ به دنبال این تغییر نگاه، پیگیری نفع شخصی نگاه مسلط بر جامعه شد.^[۲۸] بنیادگرایان بازار ابتدا با تسخیر دولت و مجلس و با استفاده از ابزار زور دولت و تهدید معترضین، سیاست‌هایی را که در شرایط عادی با مقاومت روبرو می‌شد به تصویب رساندند و به اجرا درآوردند و وقتی با اعتراض‌های مردمی روبرو شدند انگشت اتهام را متوجه دولت‌ها کردند؛ دولت‌هایی که به تسخیر خود درآورده بودند و سال‌های سال علی‌رغم تغییر، دولت‌ها در تسخیر همین تفکر باقی ماندند.^[۲۸]

فساد و بحران جنسی

جامعه‌ای که دچار «بحران جنسی» است، به طور قطع دچار «بحران سیاسی-اقتصادی-اخلاقی» نیز خواهد بود. انگیزه بسیاری از فسادهای اقتصادی ناشی از بحران جنسی است. اگر امیال جنسی به شکلی سازمان یافته سرکوب نشده بود، شاید کشور ایران شاهد این حجم از فساد مالی برای داشتن زندگی «لاکچری» نبود. ولع بیمارگونه برای داشتن زندگی لاکچری بیش از هر چیز حکایت از «بحران جنسی» جامعه دارد. در هیچ‌کجای جهان برای داشتن «رابطه جنسی» نیازی به این همه طلا و ویلا و ماشین شاسی بلند و برند نیست. فردی که برای جذب جنس مخالف، لابی می‌کند تا وام میلیاردی بگیرد و با آن «مازراتی» بخرد را نمی‌توان تنها با «اقتصاد سیاسی» توضیح داد.^[۲۹]

درآمدهای نفتی منبع عمده درآمد ایران است.^[۳۰] نفت در گسترش فساد و استبداد در ایران نقش بسزایی داشته است.^[۳۱] بین قیمت نفت و فساد در ایران رابطه وجود دارد.^[۳۲] درآمدهای زیاد دولت ناشی از فروش محصولات نفتی، باعث شده که فعالیت‌های تولیدی و رقابت آزاد به موضوعی فرعی در ایران بدل شود.^[۳۳] در کشورهای دارای اقتصاد دولتی و رانتی هر قدر که سهم درآمد ناشی از فروش منابع طبیعی در اقتصاد افزایش یابد، از اهمیت فعالیت‌های واقعی تولیدی کاسته می‌شود.^[۳۴] یکی از علل وقوع اصلاحات ارضی در دوران پهلوی‌ها، جایگزین شدن تدریجی درآمد حاصل از فروش نفت به جای درآمد حاصل از مالیات زراعی بود.^[۳۵] درآمد سرشار نفت حکومت را از خراج روستانشینان بی‌نیاز نمود و نقش کشاورزی را در سرنوشت مملکت بیرنگ کرد.^[۳۶]

استبداد و فساد

در حاکمیت اقتدارگرای مذهبی ایران نهادهای نظامی، اطلاعاتی و دینی آزادی عمل زیادی برای فعالیت اقتصادی دارند و از نظارت بر عملکرد آن‌ها را جلوگیری می‌شود.^[۳۷] حکومت‌های استبدادی وجود نهادهای مستقل نظارتی را برنمی‌تابند و مانع شکل‌گیری نهادهای جامعه مدنی می‌شوند.^[۳۸]

دلایل فردی و اجتماعی

پایین بودن سطح اعتماد به نفس به‌خصوص و بیش از همه نزد جوانان از علل اصلی پیدایش ناهنجاری‌های فردی و اجتماعی هستند و اعتماد به نفس منبع و سرچشمه نیروهای محرکه رشد انسان است.^[۳۹] مسئولان ایران در پی ایجاد ترس در نزد جامعه بوده‌اند.^[۴۰] و تضعیف نیروی شخصیت و اعتماد به نفس به همراه گسترش ابعاد عمیق فقر و بی‌عدالتی و فشارهای ناشی از محرومیت‌ها ذهن افراد را برای دور زدن قواعد اجتماعی آماده می‌کند و با فراهم آمدن شرایط سقوط ارزشها، تبهکاری در اجتماع افزایش پیدا می‌کند.^[۴۱]

فساد و دستگاه بروکراسی

بنیان‌های مشکل‌آفرین تشکیل‌دهنده ساختار اقتصاد ایران از دوران پهلوی گذارده شد. در دوره پهلوی بخش بزرگ‌تر جمعیت ایران در روستاها زندگی می‌کرد که بنابر شرایط آن زمان یک اقتصاد خود بسنده معیشتی داشتند؛ و از همان سال‌ها ساختار اقتصادی و اداری در ایران با بنیان‌های کج متولد شد. انهدام‌های متعدد، الگو برداری، ناهمگون بودن برنامه‌ریزی‌ها زمینه فساد اداری را فراهم کرد و نهادینه نشدن نظام اداری واقعی در ایران زمینه‌ساز انحراف و در نهایت فساد را در جامعه فراهم کرد.^[۴۲]

یکی از مهم‌ترین چالش‌های کنونی نظام سیاسی جمهوری اسلامی در سطح کلان این بوده‌است که تحقق آرمان‌ها و اهداف عالی انقلاب بر عهده دستگاه بروکراسی گذارده شده‌است در حالی که نظام اداری ایران نتوانسته آرمان‌های ارزشی انقلاب را محقق سازد.^[۴۳]

فساد و دستگاه قانونگذاری

وضع قوانین تبعیض آمیز به نفع سیاستمداران قدرتمند و طبقات مورد لطف حکومت را فساد قانونی می‌گویند. برای مثال قوانینی که انحصار یک محصول را به یک فرد یا گروه از افراد اختصاص می‌دهند، نمونه‌هایی از این نوع فساد است. قوانین مبهم و شکاف دار، که زمینه را برای رساندن منافع به قدرتمندان فراهم می‌کند نوعی فساد قانونی است.^[۴۴]

در ایران انباشت قوانین نوعی «تورم قوانین» را ایجاد کرده‌است و انبوهی قوانینی که تعداد زیادی از آن‌ها مربوط به سال‌های بعد از انقلاب ایران است، برای مجریان قانون ایجاد سردرگمی نموده‌است. به دلیل حجم بالای این قوانین، تنقیح این قوانین و برطرف کردن این مشکل حتی از عهده خود مجلس نیز بر نمی‌آید. یکی از دلایل مهم فساد اداری و اقتصادی، نابسامانی قوانین است که ناشی از مشابهاات، مغایرات و تناقضات موجود در قوانین می‌باشد.^[۴۵] پارلمان ایران یک واحد تنقیح قوانین دارد اما این واحد، تاکنون کار چشمگیری انجام نداده‌است.^[۴۶]

در زمانه، که در ایران حدود ۱۱۰ سال از تشکیل نهاد قانون‌گذاری، می‌گذرد تعداد ۱۱ هزار قانون تصویب شده‌است در مقایسه با

فرانسه که حدود ۲۰۰ سال است از نهاد قانون‌گذاری گذشته است حدود ۳۸۰۰ قانون تصویب کرده‌اند و دائم در مجلس شورای اسلامی قوانین مختلف تصویب می‌شود.

مقررات زدایی به عنوان یکی از راه‌ها برای جلوگیری از فساد در نظر گرفته شده است و بنظر می‌رسد اگر در بعضی جاها مدام بر ضرورت مقررات زدایی و تسهیل فعالیت‌های اقتصادی تأکید می‌شود، برای رهایی از فساد سیاسی است.^[۳۶]

فساد با منشأ کشورهای خارجی

رفتار و سیاست داخلی و خارجی سایر کشورها ممکن است در افزایش یا کاهش فساد در ایران نقش داشته باشند.

فساد در بخشهای مختلف کشور

فساد در قانونگذاری

بگفته ناصر کاتوزیان: قانون‌گرایی مفرط همراه با تعصب، بدون توجه به «اخلاق»، «شرافت» و «عرفان» در مواردی مضر است.^[۳۸]

احسان سلطانی پژوهشگر اقتصادی، فساد در ایران را نوعی فساد سیستماتیک می‌داند و معتقد است که فساد رسمی و قانونی ابعادی به مراتب بیشتر و گسترده‌تر از فساد غیررسمی دارد.^[۳۹]

آلبرت بغزیان استاد اقتصاد و عضو هیئت علمی دانشگاه تهران یکی از دلایل فساد اقتصادی را در قوانین و طرح‌هایی می‌داند که از ابتدا پیشبینی فساد در آنها آسان بود اما اراده‌ای برای جلوگیری از آن وجود نداشت.^[۴۰] بغزیان معتقد است، در نظام سیاسی ایران، تصمیم‌گیری‌ها گاهی برای انجام فساد است. تصمیماتی که مشابه خارجی نداشتند و سوءاستفاده از آن هم بسیار واضح بوده است. بخشی از این تصمیمات مربوط به خوش‌خیالی قانون‌گذار است که قانونی را وضع می‌کند که بعدها از آن سوءاستفاده می‌شود. ولی بخش دوم که خیلی قوی‌تر است این است که به نظر آگاهانه چنین اتفاقی می‌افتد، مثل روز روشن است که سوءاستفاده می‌شود.^[۴۱]

محسن رنانی معتقد است: «دیگر هیچ قانونی در این کشور، حتی تصویب قوانین بسیار مترقی، کمکی به اصلاح امور نخواهد کرد. دیگر نه افراد، بلکه سازوکارها فسادآمیز شده‌اند»، خود دستگاه‌های نظارتی هم گرفتار سازوکارهای فسادآمیز شده‌اند.^[۴۲] آیین‌نامه‌ها در پشت درهای بسته و با لابی گروه‌های رانت‌جو نوشته خواهد شد.^[۴۳]

بگفته محمد ماشین‌چیان: اگر قرار بود تصویب قوانین بیشتر، جلوی فساد را بگیرد، وضعیت تورم قوانین در کشور ایران تا به حال فساد را ریشه‌کن کرده بود.^[۴۴] تورم قوانین موضوعی است که کمتر از تورم نقدینگی به آن توجه می‌شود درحالی که اثر ویرانگر تورم قوانین کمتر از تورم نقدینگی نیست.^[۴۵]

از نظر رنانی، چاره‌ای نیست جز پناه بردن به شفافیت تمام عیار با نظارت جامعه و کارشناسان مستقل تا راهی برای مخفی سازی منافعی که بوسیله قوانین دادوستد می‌شود باقی نگذارد، شاید از این راه بتوان ظرفیت فسادآفرینی قوانین را محدود کرد. در متن خود قانون، باید سازوکارهای شفافیت‌آفرین را تعبیه کرد و منتظر آیین‌نامه نماند.^[۴۶]

دولت‌ها

در سطح نظری گفته می‌شود بخش عمده‌ای از تقویت شدگان توسط دولت، حامیان و برآمدگان از دولت‌های وقت هستند؛ بنابراین در دولت‌ها با یک اراده و منطقی تلاش شده است هم‌پیمان‌های سیاسی دولت‌ها تقویت شوند. در واقع آغاز فساد از آنجا است.^[۳۵]

بهمن احمدی امویی معتقد است: آبشخور مشترک تمام اصلاح‌طلب‌ها و محافظه‌کارانی که بعدها خود را اصول‌گرا نامیدند، رانت‌خواری و تصاحب مناصب و موقعیت‌ها و امکانات اجتماعی و اقتصادی کشور است.^[۴۶]

شوراها و شهرداری‌ها

طبق بررسی فرامرز رفیع پور از نظر مردم ایران در بین ادارات بیشترین میزان فساد در شهرداری وجود داشته است.^[۲۰] فساد در شوراهای شهر و شهرداریها موضوعی حایز اهمیت است.^[۴۷] چون این دو نهاد که در دموکراسیهای فدرالی به منزله مجلس و دولت محلی هستند، نقش مهمی را در زندگی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مردم بعهده دارند.^[۴۷] همچنین به دلیل سابقه ذهنی که اکثر مردم از فساد در شهرداریها دارند، اهمیت موضوع فساد در شوراهای شهر و شهرداری را نشان می دهند.^[۴۷]

پروندههای فساد متعددی در دوران ۱۲ ساله شهرداری محمد باقر قالیباف در تهران وجود دارد.^{[۴۸][۴۹][۵۰][۵۱]}

علی صابری عضو حقوقدان شورای شهر تهران ریشه کن کردن مبانی فساد در شهرداریها را غیرممکن توصیف می کند.^[۵۲] رحمت الله حافظی رئیس کمیسیون سلامت و محیط زیست شورای شهر در سال ۱۳۹۴ اظهار کرد که فساد اداری و مالی حاکم بر این سازمان و زیر مجموعه های آن در سنوات گذشته نه تنها ریشه کن نشده، بلکه دامنه آن وسعت نیز داشته و انجام سریع برخی امور از دو مسیر، داشتن رابطه یا پرداخت رشوه قابل حصول است.^[۵۳] رحمت الله حافظی عضو دوره چهارم شورای شهر تهران معتقد است که شورای شهر تهران، سنتی، پوسیده و ناکارآمد است و فساد مالی حاکم بر شهرداری تهران ناشی از بی کفایتی و فقدان سازوکارهای مناسب نظارتی شورا است.^[۵۴]

بانکها

فساد موجود در نظام بانکی ایران یکی از راههای اصلی تبدیل شدن سرمایه داران ایرانی به مفسدان اقتصادی است.^[۵۵] و این فساد از انحراف سراسری موجود در نظام بانکی ایران نشأت می گیرد.^[۵۶]

خودروسازان

بازار خودرو کشور در انحصار همه جانبه تولید، عرضه و قیمت گذاری است.^{[۵۷][۵۸][۵۹]}

بر طبق گزارش تحقیق و تفحص مجلس از دو شرکت مهم خودروسازی یعنی ایران خودرو و سایپا در ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۹، این دو شرکت با اتهامات زیر روبرو شدند:^{[۶۰][۶۱]}

۱. ساختار 'تو در تو' مالکیت؛
۲. رابطه خودروسازان با قطعه سازان؛
۳. فروش فولاد وارداتی در بازار؛
۴. اتهام 'تبانی' با قطعه سازان؛
۵. مدیریت 'دولتی - محفلی'؛
۶. گرانی خودرو؛
۷. فساد در پیش فروش: 'رانت به دلالان و افراد ویژه'؛^[۶۲]
۸. سرمایه گذاریهای سیاسی: ۹۰ میلیون دلاری که در سنگال سوخت.^{[۶۳][۶۴][۶۵]}

بخش شبه دولتی

یکی از مهم ترین منابع فساد اقتصادی در ایران، صندوق های شبه دولتی است که با تکیه بر ماهیت نیمه خصوصی خود گاه به حیاط خلوت اختلاس گران و چپاولگران تبدیل شده است. این امر در دولت نهم و دهم که انضباط مالی و اداری چندانی بر اقتصاد ایران حاکم نبود، بیش از گذشته رخ نمود. در تازه ترین دور افشاگری های سیاسی اقتصادی مدیران ارشد دولت نازدهم، اسلما، رئیس صندقه نازنشستگ، کشته، از سه فساد اقتصادی، ملاباد، <http://etedaal.ir/fa/news/131>

687/افشای 3-فساد-مالی-در-صندوق-بازنشستگی) در این صندوق خبر داد. در یک مورد زمین ۱۵۰ میلیارد تومانی به قیمت ۲۳ میلیارد تومان به یک فرد واگذار شده بود. در بخشی دیگر نیز فردی با بیش از ۴ برابر قیمت در آمریکا تبدیل ارز را برای این سازمان انجام می داده است و در مورد دیگر فردی ۱۲۰ میلیون دلار مربوط به یک پتروشیمی را به سرقت برده است.^[۶۶]

بخش خصوصی

بخش خصوصی در ایران به نوعی در تله قرار گرفته است و ناچار است حتماً رشوه بدهد تا کارش انجام بشود. در غیر این صورت موجودیتش به خطر می افتد.

در نمایندگان مجلس

عابد فتاحی عضو مجلس شورای اسلامی می گوید که شدت فساد در جمهوری اسلامی به حدی است که حتی خود نماینده ها نیز برای پیگیری و انجام بسیاری از کارها مجبور به پرداخت رشوه هستند. وی تأکید دارد که در جمهوری اسلامی، فساد و رشوه و اختلاس به یک نوع هنجار تبدیل شده است.^[۶۷]

حداد عادل، نماینده مجلس شورای اسلامی، دریافت رشوه از سوی نمایندگان مجلس را «عادی» می داند. وی معتقد است پول گرفتن نمایندگان برای کمک به امر انتخابات امری جاری و مرسوم در همه دوره ها بوده چرا که نمایندگان سرمایه دار نیستند که بتوانند هزینه های لازم در مسیر انتخابات خود را تأمین کنند بالاخره از یک جایی کمک می گیرند و این یک امر بدیهی است.^[۶۸]

در قوه قضائیه

بنظر می رسد جریانی از فساد در درون قوه قضائیه ایران وجود دارد.^[۶۹]

در روحانیت

خمینی گفته بود: اگر - خدای نخواست - در حوزه علمیه فساد به وجود آید - ولو در دراز مدت - در سرتاسر ایران آن فساد پیدا می شود.^[۷۰]

نه تنها در سال های پس از انقلاب (و به گواهی پرونده های مفتوحه و مختومه در دادگاه روحانیت و ...) مواردی از فساد اقتصادی و سیاسی و حتی اخلاقی در روحانیت و خانواده های روحانیان وجود داشته بلکه در ادوار گذشته و از جمله در رژیم پهلوی هم برخی از بیوت علما به مسائلی از قبیل ثروت اندوزی، قدرت طلبی، رابطه با استبداد و استعمار مبتلا بوده اند.^[۷۱]

فساد اقتصادی در خانواده های روحانیون (که پدیده مشابه آن در میان فرزندان سایر قشرها انقلابی که امروز مسئولان نهادهای مختلف حاکمیت اند، هم وجود دارد) پدیده ای است که در اثر نسبت مستقیم (و درباره برخی علما، غیرمستقیم) با قدرت مستقر تشدید شده است.^[۷۱]

فهرست نام های برخی از متهمان به فساد اقتصادی

- عباس پالیزدار، دبیر کمیته تحقیق و تفحص از قوه قضاییه در دو سخنرانی جنجالی خود، افشا کرد که ۵۰ تن از مقامات و روحانیان بلندپایه نظام جمهوری اسلامی در فساد اقتصادی، دست دارند؛ وی درین باره نام افراد ذیل را برد.^[۷۲]

۱. اکبر هاشمی رفسنجانی؛ دومین رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، دومین رئیس مجلس خبرگان رهبری، چهارمین رئیس جمهور ایران، نخستین رئیس مجلس شورای اسلامی، وزیر پیشین کشور؛^[۷۲]

۲. و برخی از فرزندان هاشمی رفسنجانی (مانند مهدی هاشمی): [۷۲]

۳. عباس واعظ طبسی (سرپرست سابق آستان قدس رضوی): [۷۲]

۴. (و فرزندش) ناصر واعظ طبسی: [۷۲]

۵. محمد یزدی (از اعضای سابق شورای نگهبان و مجلس خبرگان، دبیر پیشین جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و رئیس سابق قوه قضاییه): [۷۲]

۶. (و فرزندش) حمید یزدی: [۷۲]

۷. محمد امامی کاشانی (عضو پیشین شورای نگهبان، نماینده ولی فقیه و امام جمعه تهران): [۷۲]

۸. ابوالقاسم خزعلی (عضو پیشین جامعه مدرسین و فقیهان شورای نگهبان): [۷۲]

۹. علی اکبر ناطق نوری (عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام، نماینده پیشین مجلس و رئیس سابق بازرسی ویژه دفتر سید علی خامنه‌ای): [۷۲]

۱۰. علی فلاحیان (وزیر پیشین اطلاعات): [۷۲]

۱۱. عبدالحسین معزی (مشاور فرهنگی دفتر خامنه‌ای): [۷۲]

۱۲. محسن رفیق دوست (رئیس پیشین بنیاد مستضعفان) و از بنیانگذاران سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: [۷۲]

۱۳. حبیب‌الله عسگراولادی (دبیرکل سابق حزب مؤتلفه اسلامی): [۷۲]

۱۴. یحیی رحیم صفوی (فرمانده پیشین کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی)... [۷۲]

■ هم‌زمان با وی عبدالله شهبازی (یکی دیگر از توابعین وابسته به مراکز امنیتی) نیز درباره فساد اقتصادی افراد ذیل، افشاگری کرد. [۷۲]

۱. محی‌الدین حائری شیرازی (نماینده ولی فقیه و امام جمعه سابق شیراز): [۷۲]

۲. عبدالعلی نجفی (فرمانده سابق سپاه حفاظت انصارالمهدی): [۷۲]

۳. روح‌الله حسینیان (از همکاران سعید امامی). [۷۲]

■ همچنین وزارت امور خارجه آمریکا (در دوره مایک پمپئو) برخی از فقیهان و نظامیان نظام جمهوری اسلامی ایران را به فساد بزرگ اقتصادی، متهم کرد. [۷۳][۷۴]

۱. سید علی خامنه‌ای (۲۰۰ میلیارد دلار)؛ [۷۳][۷۴]

۲. ناصر مکارم شیرازی (به عنوان سلطان شکر و بیش از ۱۰۰ میلیون دلار)؛ [۷۶][۷۷][۷۳][۷۴]

۳. صادق لاریجانی (دست کم ۳۰۰ میلیون دلار)؛ [۷۳][۷۴]

۴. جواد لاریجانی، ماجرای پرونده زمین خواری؛ [۷۸]

۵. فاضل لاریجانی [۷۹][۸۰]؛

۶. محمد امامی کاشانی (مالک چند معدن پرسود ایران)؛ [۷۳][۷۴]

۷. صادق محصولی (دبیرکل جبهه پایداری انقلاب اسلامی، وزیر پیشین کشور و رفاه و از اعضای سابق سپاه پاسداران انقلاب اسلامی)؛ [۷۳][۷۴]

۸. محمد باقر قالیباف ماجرای املاک نجومی؛ [۸۱]

۹. غلامعلی حداد عادل ماجرای تصرف املاک بنیاد مستضعفان^[۸۲]؛

۱۰. حسین فریدون برادر حسن روحانی، ماجرای بانک ملت^[۸۳]؛

۱۱. مهدی جهانگیری برادر اسحاق جهانگیری، ماجرای قاچاق ارز^[۸۴]؛

۱۲. علی اکبر ولایتی، ماجرای ملک بنیاد شهید^[۸۵]^[۸۶]؛

۱۳. سرلشکر حسن فیروزآبادی، ماجرای ویلای لواسان^[۸۷].

فساد ساختاری

به گفته مهرداد البرز در نظام ایران اینطور نیست که راس هرم قدرت نیز شخصاً آلوده به فساد باشد، اما او در نهایت مسئول فساد کسانی معرفی خواهد شد که به اسم دفاع از همین نظام، به سودجویی مشغولند.^[۸۸] این افراد راه‌های کسب و توزیع آزادانه اطلاعات محدود می‌کنند و در نتیجه، حکومتگر، هر چند که دنبال کشف حقایق باشد، باز هم دچار افراد و نهادهایی خواهد شد که برای کتمان حقیقت و پیشبرد منافع شخصی و گروهی خود، تمام توان خود را به کار می‌گیرند.^[۸۸] فساد نهادینه شده تنها به شهروندان ظلم نمی‌کند بلکه خود سرکردگان اصلی حکومت هم قربانیان ظلمی هستند که کارگزارانشان به نام حکومت و با استفاده از اختیاراتی که کسب کرده‌اند بر مردم روا می‌دارند.^[۸۸] مراجع اصلی قدرت در چنین نظامی عملاً خادم افراد و نهادهایی هستند که با بهره‌برداری از اختناق حاکم بر جامعه، به ثروت‌اندوزی مشغولند و در صورت فروپاشی چنین نظامی، بسیاری از همین کارگزاران با انتساب مسئولیت فساد به سرکردگان حکومت، خود را از مهلکه نجات می‌دهند.^[۸۸]

اثرات فساد

در ایران گسترش فساد، آن هم فساد سازمان یافته سیاست‌های دولت را در تضاد با منافع اکثریت قرار داده و از این طریق به کاهش اثربخشی دولت‌ها در هدایت امور انجامیده‌است. در نتیجه اعتماد مردم را نسبت به دستگاه‌های دولتی و غیردولتی کاهش داده، بی‌تفاوتی، تنبلی و بی‌کفایتی در سطح جامعه را موجب شده‌است.^[۱۴] طبق گزارش دفتر مطالعات استراتژیک ریاست جمهوری ایران، اعتماد بین احاد جامعه ایران به ۱۰ درصد رسیده‌است و شاخص صداقت و امانتداری به ۸ درصد رسیده‌است؛ بدین معنی که جامعه را به یک سقوط اخلاقی شدید دچار کرده‌است.^[۲۳]

اقتصاد به شدت دولتی ایران نتوانست آنگونه که در قانون اساسی پیش‌بینی شده بود خود را با «بخش خصوصی» و «بخش تعاونی» هماهنگ سازد و عملاً نه تنها تعاونی‌ها آنگونه که باید رشد نکردند بلکه خصوصی‌سازی هم به کج راه رفت و فوراً «تحریم» ها بهانه‌ای شد برای مسکوت ماندن آن دو و در عوض آغاز جستجوی راه کارهایی جهت «دور زدن تحریم». با هدف‌هایی به ظاهر خیرخواهانه اما در واقع فرصتی بی‌نظیر شد برای «رانت خواری»، «قاچاق رسمی»، «اختلاس» و «رشوه خواری» در بدنه فرسوده اقتصاد دولتی. اینجا بود که ناکارآمدی اقتصاد ایران خود را بیشتر نشان داد و ورود شتابزده صاحبان «قدرت سیاسی» به بازار آسیب دیده تجارت نیز باعث بدتر شدن وضعیت شد و تا جاییکه در رسانه‌های ایران به‌طور مکرر اخباری از سوءاستفاده مالی، اختلاس یا رشوه خواری‌ها به گوش می‌رسد و بنظر می‌رسد ذهن ملت نیز به شنیدن آن عادت کرده‌است.^[۱۴]

راهکارهای مبارزه با فساد

از نظر محسن رنایی، چاره‌ای نیست جز پناه بردن به شفافیت تمام عیار با نظارت جامعه و کارشناسان مستقل تا راهی برای مخفی سازی منافع که بوسیله قوانین دادوستد می‌شود باقی نگذارد، شاید از این راه بتوان ظرفیت فسادآفرینی قوانین را محدود کرد. در متن خود قانون، باید سازوکارهای شفافیت‌آفرین را تعبیه کرد و منتظر آیین‌نامه نماند.^[۸۹]

برای ریشه‌کن کردن فساد لازم نیست سیاست‌گذار شاخ غول را بشکند و نوآوری ویژه‌ای در قانون‌گذاری پیدا کند. اگر قرار بود قوانین بیشتر جلوی فساد را بگیرد، وضعیت تورم قوانین در کشور ایران تابه‌حال فساد را ریشه‌کن کرده بود؛ تورم قوانین موضوعی است که کمتر از تورم نقدینگی به آن توجه می‌شود اما اثرات ویرانگر هیچ‌کدام کمتر از دیگری نیست؛ بنابراین مبارزه با فساد از تصویب قوانین جدید حاصل نخواهد شد. برعکس لازم است قوانین حمایتی که فساد می‌زایند برداشته شود.^[۹۰]

غلامحسین محسنی اژه‌ای سخنگوی قوه قضائیه با استدلال اینکه فساد در ایران «سازمان یافته، گسترده و پیچیده» شده است، «اقدامات اطلاعاتی، امنیتی و سیاسی» را راهکار مبارزه با فساد می‌داند.^[۹۱]

محمد طیبیان کاهش دادن اصطکاک مردم با سیستم دولتی و بروکراسی فاسد حاکم بر سازمان‌هایی از قبیل امور مالیاتی، شهرداری، تأمین اجتماعی را باعث کاهش نارضایتی مردم می‌داند.^[۹۲]

مقررات زدایی به عنوان یکی از راه‌ها برای جلوگیری از فساد توصیه شده است و بنظر می‌رسد اینکه در بعضی جاها مدام بر ضرورت مقررات زدایی و تسهیل فعالیت‌های اقتصادی تأکید می‌شود، برای رهایی از فساد سیاسی است.^[۳۶]

فرامرز رفیع‌پور معتقد است، برای مقابله با فساد در ایران باید چند شرط مهیا شود: عزم راسخ، محاسبه دقیق، داشتن یک مدل جامع برای اداره جامعه، اجرای قاطع و بدون کمترین مسامحه، پذیرش درد.^[۲۰] وی راه‌حل‌هایی برای کاهش فساد ارائه داده که ۱- جلوگیری از تبلیغات و نمایش ثروت. ۲- تشویق کار عملی و گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاهش ارزش مدرک‌های نظری. ۳- لغو قانون نظام هماهنگ پرداخت‌ها که موجب مدرک گرایی و رشد مؤسسات تولید مدرک شده. ۴- تجدید نظر در سیستم بودجه بندی کشور که در آن خرید تجهیزات تشویق می‌شود و حقوق پرسنل پایین نگه داشته می‌شود. ۵- افزایش پرداخت حقوق به افراد کنترل‌کننده بمیزانی بیش از حد نیاز آن‌ها برای جلوگیری از تطمیع آنها.^[۲۰]

جستارهای وابسته

- اختلاس‌های مالی در ایران
- فهرست فسادهای مالی در جمهوری اسلامی
- اتهام‌های اقتصادی دولت‌های نهم و دهم جمهوری اسلامی ایران
- بورسیه‌های غیرقانونی وزارت علوم ایران
- رسوایی جنسی دیپلمات جمهوری اسلامی در برزیل
- جنجال مدرک تحصیلی علی کردان
- رسوایی‌های قاچاق اسلحه از جمهوری اسلامی ایران
- کمک‌های مالی و وام‌های خارجی دولت محمود احمدی‌نژاد
- آقازاده (اصطلاح)
- اقتصاد ایران
- جرم در ایران
- مالیات در ایران
- تاریخ جمهوری اسلامی ایران
- فساد
- شاخص احساس فساد
- فساد مالی در دوران پهلوی
- بنیاد پهلوی

موارد برجسته

- موارد بانک‌داری
- اختلاس ۳ هزار میلیارد تومانی
- حلقه فاطمی
- شهرام جزایری
- مه‌آفرید امیرخسروی
- محمودرضا خاوری
- مهدی هاشمی رفسنجانی
- اکبر طبری
- علیرضا پناهیان
- محمدرضا رحیمی
- مهدی جهانگیری
- محمدباقر قالیباف
- عیسی شریفی
- صندوق ذخیره فرهنگیان
- جنجال املاک نجومی

مؤسسات عهده‌دار مبارزه با فساد

- سازمان بازرسی کل کشور
- دیوان محاسبات کشور
- دادگاه انقلاب اسلامی

پانویس

فارسی. تاریخ وارد شده در |تاریخ= را بررسی کنید (کمک)

etail/358297/Economy/macroeconomics ۷.

۸. ایجاد، جلال (۲۰۱۴). جامعه‌شناسی آسیب‌ها و دگرگونی‌های جامعه ایران. لندن: اچ اند اس مدیا. شابک ۹۷۸۱۷۸۰۸۳۲۹۰۶.

۹. «Corruption Perceptions Index 2018» (ht) ۹. [tps://www.dw.com/fa-ir/الانه-فساد-۱۴۶-بین-۱۸۰-کشور/a-52128707](https://www.dw.com/fa-ir/الانه-فساد-۱۴۶-بین-۱۸۰-کشور/a-52128707).

۱۰. فرهاد گوهردانی (۲۶ اسفند ۱۳۹۶). «معضل دایمی اقتصاد ایران: هدف عدالت، نتیجه غارت» <https://www.bbc.com/persian/blog-viewpoints-43442748>. بی‌بی‌سی.

۱۱. حسین راغفر (۱۳ آذر ۱۳۹۲). «فساد دولتی در ایران افزایش یافته؟» <http://www.eghtesadonline.com/بخش-اخبار-2/33826-فساد-دولتی-در-ایران-افزایش-یافته>. اقتصاد آنلاین.

۱۲. مجله روشنفکر. «فساد؛ عنصر تفکیک‌ناپذیر از هویت حاکمیت! نگاه» <https://roshanfekr.org/201/6/10/10-فساد-عنصر-تفکیک-ناپذیر-از-هویت-حاکمی-ت/>. مجله روشنفکر.

۱۳. علی البرزی (۱۸ فروردین ۱۳۹۰). «5 گلوگاه فساد در مجموعه شهرداری‌ها» <http://www.bultannews.com/fa/news/43968/5-شهرداری-ها>. بولتن نیوز.

۱۴. <http://www.bultannews.com/fa/news/276942-آیا-دولت-دستمال-کثیف-را-می-شوید>.

۱۵. بیژن برهمندی (۱۴ دسامبر ۲۰۱۴). «آیا در ایران، [مبارزه با فساد] رمز رقابت‌های سیاسی است؟» <http://www.persian.mn.fr/2014/12/14-آیا-در-ایران-مبارزه-با-فساد-اسم-رمز-رقابت-های-سیاسی-است-؟>. فارسی. وبسایت رادیو بین‌المللی فرانسه. تداخل پیوند خارجی و ویکی‌پیوند (کمک)

۱۶. دویچوله (۱۵ دسامبر ۲۰۱۴). «فساد مالی و اقتصادی در ایران» <http://www.dw.de/فساد-مالی-و-اقتصادی-در-ایران/t-17700127>. دویچوله فارسی.

۱۷. دویچه وله فارسی (۵ دسامبر ۲۰۱۶). «نماینده مجلس: فساد در حکومت بیشتر از قبل از انقلاب است» <http://www.dw.com/fa-ir/حکومت-بیشتر-از-قبل-از-انقلاب-است-a->

۱. "Iran Economy: Population, GDP, Inflation, Business, Trade, FDI, Corruption" (<http://www.heritage.org/index/country/iran>). [heritage.org](http://www.heritage.org). Archived (<https://web.archive.org/web/20160621095547/http://www.heritage.org/index/country/iran>) from the original on 21 June 2016. Retrieved 24 June 2016

۲. "Iran's Attorney General Announces: All Three Branches of Government Are Corrupt" (<http://www.payvand.com/news/14/may/1152.html>). [payvand.com](http://www.payvand.com). Archived (<https://web.archive.org/web/20160304205120/http://www.payvand.com/news/14/may/1152.html>) from the original on 4 March 2016. Retrieved 24 June 2016

۳. "Corruption, cronyism and flawed supervision: banes of banking system" (<http://en.mehrnews.com/news/120726/Corruption-cronyism-and-flawed-supervision-banes-of-banking>). [mehrnews.com](http://en.mehrnews.com). 26 October 2016. Archived (<https://web.archive.org/web/20180123190633/http://en.mehrnews.com/news/120726/Corruption-cronyism-and-flawed-supervision-banes-of-banking>) from the original on 23 January 2018. Retrieved 24 April 2018

۴. <http://www.washingtontimes.com/news/2018/jul/29/seven-headed-dragon-mafia-government-iran>

۵. Samii, Bill (2005-04-05). "Analysis: Corruption Becomes An Issue In Iran's Presidential Campaign - Radio Free Europe / Radio Liberty © 2010" (<http://www.rferl.org/content/article/1058286.html>). [Rferl.org](http://www.rferl.org). Retrieved 2010-08-09

۶. بی‌بی‌سی (3 دسامبر 2014 - 12 آذر 1393). «'فساد در ایران، افغانستان و تاجیکستان کاهش یافت'» <http://www.bbc.co.uk/persian/iran/2014/12/>

پایگانی شده از اصلی (http://www.vakilemelat.i) وکیل ملت.
20-228233/r/fa/news/view/نکته-درباره-«بحرا»
(ن-جنسی) در ۱۲ ژوئن ۲۰۱۷.

۳۰. منصور کشفی در وبسایت اوایل پرایس (۲۹ خرداد ۱۳۸۵). «رشوه، فساد و تغییر قرارداد: سرمایه‌گذاری نفتی در ایران» <https://ir.voanews.com/a/ira-n-oil/3381840.html>

۳۱. بهزاد کشمیری پور (۱ فوریه ۲۰۱۵). «نقش نفت در گسترش فساد و استبداد در جمهوری اسلامی» ([http://www.dw.com/fa-ir/نقش-نفت-در-گسترش-فساد-و-استبداد-در-جمهوری-اسلامی/a-18229050](http://www.dw.com/fa-ir/p://www.dw.com/fa-ir/نقش-نفت-در-گسترش-فساد-و-استبداد-در-جمهوری-اسلامی/a-18229050)).
دوبچه وله فارسی.

۳۲. محمد خوش‌چهره (۲۸ مرداد ۱۳۹۶). «بین قیمت نفت و فساد رابطه وجود دارد/ راس‌کل خطاها خام‌فروشی نفت است» (<http://www.eghtesadonline.co>)
m/بخش-انرژی-9/213028-بین-قیمت-نفت-فساد-رابطه-وجود-دارد-راس-کل-خطاها-خام-فروشی-نفت-است).
اقتصادآنلاین.

۳۳. بهزاد کشمیری پور (۳ نوامبر ۲۰۱۴). «رانت و رانت‌خواری، بیماری فرا جناحی جمهوری اسلامی» (<http://www.d-w.com/fa-ir/w.com/fa-ir>)-رانت و رانت‌خواری-بیماری-فرا جناحی-جمهوری-اسلامی/18037151-a).، دوپچه وله فارسی.

۳۴. دکتر عیسی حجت (تابستان ۱۳۸۵). «تاثیر اصلاحات ارضی بر شکل روستاهای ایران» (http://www.sid.ir/fa/VEWSSID/J_pdf/53313852607.pdf) (PDF). نشریه هنرهای زیبا • شماره ۲۶ صفحه ۷۸.

۳۵. فرشاد مؤمنی (۵ بهمن ۱۳۹۳). «فساد سیاسی دولت قبل، عامل فساد اقتصادی بود» <https://web.archi-ve.org/web/20150127222812/http://www.irneda.ir/fa/news/17245/%D9%81%D8%B3%D8%A7%D8%AF-%D8%B3%DB%8C-%D8%A7%D8%B3%DB%8C-%D8%AF%D9%88%D9%84%D8%AA-%D9%82%D8%A8%D9%84-%D8%B9%D8%A7%D9%85%D9%84-%D9%81%D8%B3%D8%A7%D8%AF-%D8%A7%D9%82%D8%A8%D8%B5%D8%A7%D8%AF%DB%8C-%D8%A8%D9%88%D8%AF>. پایگاه خبری تحلیلی ندای ایرانیان. بایگانی شده از اصلی <http://ir.neda.ir/fa/news/17245> فساد-سیاسی-دولت-قب-عامل-فساد-اقتصادی-بود در ۲۷ ژانویه ۲۰۱۵.

۳۶. علی کیوان پناه (۲۶ شهریور ۱۳۸۸). «ریشه‌های فساد مالی و اداری کجاست؟» <https://www.donya-e-eqtesad.com/fa/tiny/news-574359>. دنیای اقتصاد.

۳۷. «تنقیح قوانین، لازمه جلوگیری از بروز فساد قانونی»
<http://www.ilna.ir/news/news.cfm?id=2>
 (28514). ایلنا، ۸ آذر ۱۳۹۳.

۳۸. ناصر کاتوزیان (۲۲ آذر ۱۳۸۹). «ناصر کاتوزیان: حکومت قانون، به، ستایش قانون نه» <https://www.isna.i>

۱۸. سقوط ایران به رتبه ۱۳۸ «فساد مالی» در جهان در گزارش تازه «شفافیت بین‌المللی» (<https://www.ra-diofarda.com/a/iran-in-2018-ti-corruptio-n-report/29737290.html>)

۱۹. مهرداد البرز (26 اوت 2018 - 04 شهریور 1397). «جمهوری اسلامی ایران؛ فساد سیستمی یا غیرسیستمی» <http://www.bbc.com/persian/iran-features-45313035>. بی‌بی‌سی. تاریخ وارد شده در تاریخ = را بررسی کنید (کمک)

۲۰. رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۶). سرطان اجتماعی فساد. شرکت سهامی انتشار. شابک ۹۶۴-۹۷۸-۳۲۵-۱۹۶-۳.

۲۱. میلانی، (۱۳۸۰). معمای هویدا، ص. ۳۸۲-۳۸۳.

۲۲. فرزانه طهرانی (۲۹ مرداد ۱۳۹۴). «غلامحسین دوانی: ریشه فساد در بدنه گروه شترمرغ» (<http://www.m-agiran.com/npview.asp?ID=3212344>). روزنامه اعتماد شماره 3321 صفحه 9 (اقتصاد).

۲۳. محسن صفایی فراهانی (۱۵ آذر ۱۳۹۴). «بحران امروز ایران اجتماعی است نه اقتصادی» http://etamad.newspaper.ir/?News_Id=31881. روزنامه اعتماد شماره ۳۴۰۹.

۲۴. احمد توکلی (۲۶ آذر ۱۳۹۳). «چند نکته دربارهٔ فساد» که «اقتصادی» نمی‌ماند» (<http://farsi.khamenei.ir/others-note?id=28471>).

ناشر = وجود دارد (کهک)
http://farsi.khamenei.ir. پیوند خارجی در |

۲۵. «واشینگتن پست: احساس فقر مردم ایران پاشنه آشیل روحانی است» (<https://www.radiozamaneh.com/337552>). رادیوزمانه، ۸ اردیبهشت ۱۳۹۶.

۲۶. نیک آهنگ کوثر (۱۲/تیر/۱۳۹۵). «فساد مالی نهاده‌ها در ساختار دینی ایران» (<https://web.archive.org/web/20170805194455/https://khodnevis.org/article/66456>). خودنویس. بایگانی‌شده از اصلی (<https://khodnevis.org/article/6645>) در ۵ اوت ۲۰۱۷. تاریخ وارد شده در تاریخ = را بررسی کنید (کمک)

۲۷. ابراهیم رزاقی (شماره 560 - 08 بهمن 1396). «نئولیبرالیسم؛ ریشه فساد اقتصادی ایران» <https://a.semandaily.ir/post/12826> «نئولیبرالیسم-ریشه-فساد اقتصادی ایران». روزنامه «آسمان آبی». تاریخ وارد شده در تاریخ= را بررسی کنید (کمک)

۲۸. حسین راغفر (۷ اسفند ۱۳۹۶). «پاسخی به "باز هم گرفتاری‌های اقتصاد لیبرالیستی"» (<http://fararu.c>) om/fa/news/350338 پاسخی-به-باز-هم-گرفتار ی‌های-اقتصاد-لیبرالیستی). پایگاه خبری تحلیل، فراو.

۲۹. نادر فتوره‌چی (۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۶). «20 نکته دربارهٔ بخران جنسی» (<https://web.archive.org/web/20170612050806/http://www.vakilemel-at.ir/fa/news/view/228233/-20-%D9%86%D%A9%D8%AA%D9%87-%D8%A7%D8%B1%D8%A8%D8%A7%D8%B1%>)

۵۹. «پریسا صالحی، انصاف نیوز (۲۶ شهریور ۱۳۹۸). «فساد قانونی از فساد غیرقانونی گسترده‌تر است»» (<http://www.ensafnews.com/191136>)
ز-فساد-غیرقانونی-گسترده/). انصاف نیوز.

۴۰. «پریسا صالحی، انصاف نیوز (۲۶ شهریور ۱۳۹۸). «فساد قانونی از فساد غیرقانونی گسترده‌تر است»» (<http://www.ensafnews.com/191136>)
ز-فساد-غیرقانونی-گسترده/). انصاف نیوز.

۴۱. «پریسا صالحی، انصاف نیوز (۲۶ شهریور ۱۳۹۸). «فساد قانونی از فساد غیرقانونی گسترده‌تر است»» (<http://www.ensafnews.com/191136>)
ز-فساد-غیرقانونی-گسترده/). انصاف نیوز.

۴۲. «محسن رنایی (۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۰). «در دفاع از لایحه مشارکت عمومی - خصوصی»» (<http://www.renani.net/index.php/others/others-about>)
(me/844-2021-05-01-08-59-41). تارنمای رسمی محسن رنایی.

۴۳. «محسن رنایی (۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۰). «در دفاع از لایحه مشارکت عمومی - خصوصی»» (<http://www.renani.net/index.php/others/others-about>)
(me/844-2021-05-01-08-59-41). تارنمای رسمی محسن رنایی.

۴۴. محمد ماشین‌چیان. «فساد، مخرج مشترک همه سیاست‌ها» (<https://bourgeois.ir/?p=4863>). بورژوا.

۴۵. محمد ماشین‌چیان. «فساد، مخرج مشترک همه سیاست‌ها» (<https://bourgeois.ir/?p=4863>). بورژوا.

۴۶. «محسن رنایی (۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۰). «در دفاع از لایحه مشارکت عمومی - خصوصی»» (<http://www.renani.net/index.php/others/others-about>)
(me/844-2021-05-01-08-59-41). تارنمای رسمی محسن رنایی.

۴۷. «واکنش توکلی به فساد در شهرداری» (<http://www.seratnews.ir/fa/news/320502>) واکنش-توکلی-به-فساد-در-شهرداری). پایگاه خبری تحلیلی صراط. ۱۱ شهریور ۱۳۹۵.

۴۸. «فساد با رمز محرمانه» (<https://www.etemadnews.com/166726>) اعتماد. ۱ اردیبهشت ۱۴۰۰. دریافت‌شده در ۱۴ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۴۹. «حق‌شناس: مدیریت گذشته شهری تهران حدود ۲ دهه درگیر فساد بود» (<https://www.irna.ir/news/84228525>). ایرنا. ۲۶ بهمن ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۴ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۵۰. «حق‌شناس با اشاره به پرونده‌های فساد دوره شهرداری قالیباف: سپاه اعلام موضع کند» (<https://www.rafiarfarda.com/a/31102157.html>). رادیو فردا. ۱۴ اردیبهشت ۱۴۰۰. دریافت‌شده در ۱۴ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۵۱. «حسابرسی سال ۹۳ شهرداری تهران/ بدهکاران بزرگ: ...»

r/news/8909-14394 ناصر-کاتوزیان-حکومت-قانون-بله-ستایش-قانون-نه). ایستا.

۵۲. «19 مصداق فساد در سیستم مدیریت شهری» (<http://web.archive.org/web/20160628153137/http://www.paytakhtpress.ir/fa/doc/news/10408/19-%D9%85%D8%B5%D8%AF%D8%A7%D9%82-%D9%81%D8%B3%D8%A7%D8%AF-%D8%B3%DB%8C%D8%B3%D8%AA%D9%85-%D9%85%D8%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C%D8%AA-%D8%B4%D9%87%D8%B1%DB%8C>) پایگاه خبری پایتخت. ۳۰ فروردین ۱۳۹۴. بایگانی‌شده از اصلی (<http://www.paytakhtpress.ir/fa/doc/news/10408/19-%D9%85%D8%B5%D8%AF%D8%A7%D9%82-%D9%81%D8%B3%D8%A7%D8%AF-%D8%B3%DB%8C%D8%B3%D8%AA%D9%85-%D9%85%D8%AF%DB%8C%D8%B1%DB%8C%D8%AA-%D8%B4%D9%87%D8%B1%DB%8C>)
شهری (در ۲۸ ژوئن ۲۰۱۶).

۵۳. «اداری و مالی - حاکم - بر - شهرداری - است» (<http://www.yjc.ir/fa/news/5294470>)

۵۴. «اعتراض به ساختار شورا و فساد در شهرداری تهران» (<http://shafaonline.ir/fa/news/73837>) ض-به-ساختار-شورا-و-فساد-در-شهرداری-تهران). شفا آنلاین. ۲۹ مرداد ۱۳۹۴.

۵۵. «مجلس/ نظام‌یانداری_خانه_تکانی_گسترده_نیاز_دارد_برای_» (<http://www.etail180835/Economy/macroeconomics>)

۵۶. «آرزوی محال شکست انحصار خودروسازی» (<https://www.jahanesanat.ir/?p=126971>) جهان صنعت. ۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۵۷. «انحصار همه‌جانبه در صنعت خودرو» (<https://www.w.tribnews.ir/0092fb>). خبرگزاری صدا و سیما. ۲۸ خرداد ۱۳۹۷. دریافت‌شده در ۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۵۸. «گره بازار خودرو با شکست انحصار تولید باز خواهد شد» (<https://www.isna.ir/news/990929218>) ایسنا. ۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۰. دریافت‌شده در ۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۵۹. «فساد در خودروسازی ایران؛ گزارش تحقیق و تفحص مجلس چه می‌گوید؟» (<https://www.bbc.com/persian/iran-features-52742546>). بی‌بی‌سی فارسی. ۳۱ اردیبهشت ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۶۰. «متن کامل گزارش تحقیق و تفحص مجلس از عملکرد سایپا و ایران خودرو» (<https://www.mehrnews.co/m/xRV2r>) مهر. ۳۰ اردیبهشت ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۶۱. «جزئیات عملکرد شبکه فساد خودرویی با مشارکت نماینده مجلس و مدیرعامل وقت سایپا» (<https://www.tn2272959>). خبرگزاری تسنیم. ۵ خرداد ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۶۲. «ناراضی‌ها از عملکرد خودروسازان همچنان ادامه دارد/ ماجرای راه اندازی خط تولید خودرو در کشورهای ...»

تعاونی‌های قوه قضاییه، بنیاد تعاون سپاه/ چک برگشتی
ناجا، کمک به خیریه همسر قالیباف و...» (<https://kh>)

۶۴. «دسته گل ۹۰ میلیون دلاری که احمدی‌نژاد در سنگال به آب داد / ادعای احمدی‌نژاد برای داشتن یک کارخانه کامل خودروسازی در داکار / ساخت کارخانه در بیابان با دلارهای نفتی / ۱۵۸ میلیون دلار کجاست؟» (<https://t>)
<https://abnak.ir/fa/news/980388>. تابناک. ۴ خرداد ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۶۵. «تولید خودرو ایرانی در ناکجاآباد» (<https://www.r>)
<https://radiofarda.com/a/iran-ambition-car-production-outside-of-country/30195717.html> (ml). رادیو فردا. ۱۰ مهر ۱۳۹۸. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۶۶. <http://etedaal.ir/fa/news/131687>

۶۷. «نسخه آرشیو شده» (<https://web.archive.org/>)
<https://web.archive.org/web/20160103101431/http://radiokoocheh.info/article/261863> (h.info/article/261863). بایگانی‌شده از اصلی در ۳ ژانویه ۲۰۱۶. دریافت‌شده در ۲۰ اوت ۲۰۱۵.

۶۸. «نسخه آرشیو شده» (<https://web.archive.org/>)
<https://web.archive.org/web/20150816231035/http://www.roozonline.com/persian/news/newsitem/article/261863> (e/-2a5ac5297d.html). بایگانی‌شده از اصلی در ۱۶ اوت ۲۰۱۵. دریافت‌شده در ۲۰ اوت ۲۰۱۵.

۶۹. <http://alef.ir/vdchiwniv23nvqd.tft2.html?209720>

۷۰. «اگر در حوزه علمیه فساد به وجود آید...» (<http://>)
<http://mobarezze.ir/howze/15156.html>. مبارزه. رسانه تحلیلی خبری دانشجویان خط امام (ره). ۵ بهمن ۱۳۹۲.

۷۱. «پدیده آقازادگی و فساد اقتصادی در بیوت روحانیت» (<http://mobarezze.ir/howze/18610.html>). مبارزه. رسانه تحلیلی خبری دانشجویان خط امام (ره). ۲۲ مرداد ۱۳۹۳.

۷۲. «دو سخنرانی جنجالی؛ «سران نظام در فساد اقتصادی دست دارند»» (<https://www.radiofarda.com/>)
https://www.radiofarda.com/a/f4_Palizdar_corruption_clerics_Iran/451145.html. radiofarda

۷۳. «پنج چهره فاسد جمهوری اسلامی» (https://tavaana.org/fa/Economic_corruption_in_the_Islamic_Republic). tavaana

۷۴. «توثیقات وزارت خارجه آمریکا درباره ثروت حاکمان ایران: مکارم شیرازی، سلطان شکر» (<https://ir.voanews.com/persiannewsiran/iran-us-makarem-shirazi>). voanews

۷۵. «سفارت آمریکا در عراق از دارایی ۲۰۰ میلیاردی رهبر جمهوری اسلامی نوشت» (<https://ir.voanews.com/latestnews/us-iran-46>). voanews

۷۶. «نامه جمعی از فضلا و مدرسین حوزه علمیه قم به آیت الله مکارم شیرازی» (<https://shabtabnews.co>)

خارجی به کجا رسید؟» (<https://www.yjc.news/>)
۰۰۷۱. باشگاه خبرنگاران جوان. ۵ دی ۱۳۹۸. دریافت‌شده در ۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۷۷. «آمریکا: مکارم شیرازی «سلطان شکر» باعث بی‌کاری بسیاری از ایرانیان شده‌است» (<https://farsi.alarabiya.net/iran/2018/12/10>)
-سلطان-شکر-باعث-بی-کاری-بسیاری-از-ایرانیان-شده-است). alarabiya.

۷۸. «آخرین وضعیت پرونده جواد لاریجانی؛ مساحت زمینهای لاریجانی ۲۰ هکتار است نه هزاران هکتار» (<https://mehrnnews.com/xnkj>)
-خبرگزاری مهر-۱ اردیبهشت ۱۳۹۲. دریافت‌شده در ۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۷۹. «متن کامل فایل صوتی گفتگوی فاضل لاریجانی و مرتضوی که توسط احمدی‌نژاد قرائت شد» (<https://mehrnnews.com/xknW2>)
-خبرگزاری مهر-۱۵ بهمن ۱۳۹۱. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۸۰. «انتشار یک نوار مکالمه توسط احمدی‌نژاد، جلسه استیضاح را به هم ریخت» (https://www.radiofarda.com/a/f4_ahmadinejad_speech_paragraph/24891713.html)
-رادیو فردا-۱۵ بهمن ۱۳۹۱. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۸۱. <https://aftabnews.ir/fa/news/664521>
-افشای جزئیات تازه از املاک نجومی-شهرداری-قالیباغ-چگونه-یک-پرونده-فساد-سر-به-نیست-شد-«افشای جزئیات تازه از املاک نجومی شهرداری قالیباف؛ چگونه یک پرونده فساد «سر به نیست» شد؟» [مقدار | نشانی = را بررسی کنید (کمک). آفتاب نیوز. ۱۲ مرداد ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۰. کاراکتر line feed character در |نشانی = در موقعیت 120 (کمک)]

۸۲. «توضیحات فتاح درباره ملک ۲۰۰ میلیاردی حداد عادل در فرشته + فیلم» (<https://shahraranews.ir/0>)
۰۰۹۱. شهرآرانیوز. ۱۹ مرداد ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۸۳. «مجموعه‌ای از اتهامات اقتصادی برادر رئیس‌جمهور/ فریدون کیست و چه می‌کند؟» (<https://tn.ai/1304>)
۴۸۸. خبرگزاری تسنیم. ۴ بهمن ۱۳۹۵. دریافت‌شده در ۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۸۴. «ماجرای مهدی جهانگیری و همکاری با قرارگاه خاتم‌الانبیاء چیست؟» (<https://etemadonline.com/content/461198>)
۱۱۹۸. اعتماد. ۸ بهمن ۱۳۹۹. دریافت‌شده در ۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۸۵. «کروبی: ولایتی گفت بقیه پول ویلای سعدآباد را با آیت‌الله خامنه‌ای حساب می‌کنم» (<https://www.bb.c.com/persian/iran-44617144>)
-بی‌بی‌سی-فارسی-۵ تیر ۱۳۹۷. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۸۶. «ماجرای علی اکبر ولایتی همچنان ادامه دارد!» (<http://s://fararu.com/fa/news/376214>)
-فرارو-۱۴ مهر ۱۳۹۷. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۸۷. «زیر و بم جنجال ویلای سرلشکر فیروآبادی» (<https://fararu.com/fa/send/364148>)
-اعتماد-۲۹ خرداد ۱۳۹۷. دریافت‌شده در ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۰.

۸۸. مهرداد البرز (26 اوت 2018 - 04 شهریور 1397).

«جمهوری اسلامی ایران؛ فساد سیستمی یا
غیرسیستمی» (<http://www.bbc.com/persian/>)

m/1396/05/20 نامه-جمعی-از-فضلا-و-مدرسین-حوز
ه-علمیه-ق-./shabtabnews.

91. [_larijani_corruption_intelligence.shtml?MOB](#)

92. محمد طبیبیان (۹ تیر ۱۳۹۵). «دولت باید اصطکاک
مردم با سیستم فاسد اداری را کاهش دهد/ تک رقمی
شدن تورم باید با رفاه عمومی همراه باشد» (<http://www.ilna.ir/بخش-اقتصادی-4/385024-دولت-باید-اصطکاک-مردم-با-سیستم-فساد-اداری-را-کاهش-دهد-تک-رقمی-شدن-تورم-باید-با-رفاه-عمومی-همراه-باشد>).
خبرگزاری ایلنا.

iran-features-45313035). بی بی سی. تاریخ وارد
شده در |تاریخ= را بررسی کنید (کمک)

89. محسن رنایی (۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۰). «در دفاع از لایحه
«مشارکت عمومی - خصوصی»» (<http://www.renani.net/index.php/others/others-about-me/844-2021-05-01-08-59-41>).
تارنمای رسمی محسن رنایی.

90. محمد ماشین‌چیان. «فساد، مخرج مشترک همه
سیاست‌ها» (<https://bourgeois.ir/?p=4863>).
بورژوا.

پیوند به بیرون

مجموعه‌ای از گفتاوردهای
مربوط به **فساد در ایران** در
ویکی‌گفتاورد موجود است.



■ **CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2014: RESULTS** (<http://www.transparency.org/cpi2014/results>)

برگرفته از «https://fa.wikipedia.org/w/index.php?title=فساد_در_ایران&oldid=32286145»

این صفحه آخرین بار در ۶ ژوئن ۲۰۲۱ ساعت ۲۱:۳۵ ویرایش شده است.

همه نوشته‌ها تحت مجوز Creative Commons Attribution/Share-Alike در دسترس است؛ برای جزئیات بیشتر شرایط استفاده را بخوانید.
ویکی‌پدیا® علامتی تجاری متعلق به سازمان غیرانتفاعی بنیاد ویکی‌مدیا است.